

Hedendaagse muziek en theatertechniek

Deze tekst werd geschreven op vraag van Jim Clayburgh, toen hij de technische infrastructuur voor Flagey uitdacht en besprak met de betrokken architecten. De tekst wil de lezer ervan overtuigen dat de hedendaagse klassieke muziek, zowel in haar huidige vorm als in wat men van haar evolutie mag verwachten, concertzalen nodig heeft die zijn uitgerust als een modern cultureel centrum of theater: met een rijke technische infrastructuur op het vlak van geluid, licht en beeldprojectie.

Mijn ervaring als muziekvertolker en mijn betrokkenheid bij programmering en productie hebben mij ertoe aangezet na te denken over wat een 'hedendaags concert' moet zijn indien het zijn publiek op een andere manier wil ontmoeten dan via de weg van de arrogantie. Daar zal ik eerst een en ander over vertellen. Daarna zal ik het kort hebben over de positie van de componisten en over recente tendensen en onderzoeken in de componeerpraktijk.

Ik zal twee stellingen verdedigen. 1. Om de hedendaagse muziek te laten leven en een publiek te bezorgen, willen de vertolkers een ruimte die als theater kan dienst doen, waarin het concert zich kan onvouwen als dynamische duur, door de mogelijkheden van live voorstellingen te gebruiken: licht, eventueel multimedia. 2. De componisten willen een veranderbare akoestische ruimte, waarin verschillende klankkwaliteiten kunnen samengaan. In dat verband zal ik het ook over de geluidsversterking hebben.

1. De positie van de vertolkers - verdediging van het concert als dramatische duur

Ik veroorloof mij deze regels te schrijven om een ervaring te delen van meer dan zes jaar in de hedendaagse muziek, als artistiek coördinator van Ictus.

Ictus is een ensemble van een twintigtal vaste muzikanten, die zich deeltijds wijden aan het muziekrepertoire van de 20ste eeuw. Ictus presenteert kamerrepertoire (twee tot zes muzikanten zonder dirigent), ensemblerepertoire (tot ongeveer 25 muzikanten) en solo's. Het is

dus een 'klassiek' ensemble van hedendaagse muziek, zoals er in elke grote Europese stad bestaan. Men neemt over het algemeen aan dat dit soort ensemble het meest adequate instrument is voor de componisten van vandaag: het is soepeler en beweeglijker dan een groot orkest, geeft zijn muzikanten meer verantwoordelijkheid en maakt van hen gespecialiseerde kunstenaars.

Oorspronkelijk was Ictus bekend als begeleidend ensemble bij de danscompagnie Rosas. Beetje bij beetje heeft het ensemble een eigen persoonlijkheid ontwikkeld, die ertoe geleid heeft dat het gedurende het hele jaar rondtoert in heel Europa.

Ik meen dat het succes van deze onderneming niet alleen te danken is aan de instrumentale vaardigheden van de muzikanten, maar ook aan de kwaliteit van een collectieve reflectie over de muzikale realiteit van vandaag. Het bijzondere aan dit ensemble is de geest van ironie die erin rondwaart; zijn muzikanten staan weigerachtig ten opzichte van zowel de

culturele massaindustrie als de cultuur die didactisch wil zijn, gesubsidieerd en zelfrechtvaardigend, die het stokpaardje was van de 'culturele centra' à la André Malraux.

Een weigering: het concert als catalogus

Zoals men weet, is de ernstige muziek sinds Schönberg opgehouden een gemeenschapstichtende, sociale realiteit te zijn, omdat ze een versleten consensus heeft laten varen en heeft geweigerd een nieuwe op te leggen. Haar publiek is verschrikkelijk gekrompen: lang leek ze te veel inspanningen te vragen, alleen verveling te beloven en zich uitsluitend bezig te houden met intellectuele kwesties die men moeilijk kan delen. Geconfronteerd met die situatie, heeft een deel van de vertolkers, componisten en culturfunctionarissen geopteerd voor een politiek van de arrogantie ('het publiek heeft ongelijk, het zal moeten volgen, de toekomst zal ons gelijk geven zoals zij gelijk heeft gegeven aan Beethoven en Bartok'). Die arrogantie wijst op vermoeidheid en op een begin van defaitisme, want vulgariseren, delen, een publiek opvoeden, vraagt creatieve inspanningen en vooral dat alle actoren 'in contact zouden blijven' met de liefhebber in zich, een liefhebber die wil genieten. Iedereen kan getuigen van die eindeloze 'avant-garde'-concerten, een belachelijke opeenstapeling van min of meer vreemde stukken, door virtuoze masochisten gespeeld met verveling of met een excès aan vuur; een ontplofte esthetiek, in een gefragmenteerde tijd, voor een dun gezaaid publiek; een catalogus van 'culturele producten' als alle andere, kortom, een marginale tendens. Terwijl de oude muziek een nieuwe en enthousiasmerende vitaliteit produceerde (ik denk aan het renouveau van de barok), riskeerde de muziek van onze tijd te stagneren in de passiviteit van een cultuur die bijstand nodig heeft.

Een inzet: het concert als eenheid

Wij hebben van in het begin dat fatalisme verworpen, maar ook het spottende poujadisme van de 'anti-moderne' kunst. Het leek ons onverdraaglijk de hedendaagse muziek als een plicht te behandelen, maar tegelijk vonden we

VULGARISEREN,
DELEN, EEN PUBLIEK
OPVOEDEN,
VRAAGT CREATIEVE
INSPANNINGEN
EN VOORAL DAT
ALLE ACTOREN
'IN CONTACT ZOULDEN
BLIJVEN' MET DE
LIEFHEDBER IN ZICH,
EEN LIEFHEDBER DIE
WIL GENIETEN.